

CÂTEVA ELEMENTE DE HRISTOLOGIE DIN OPERA SFÂNTULUI CHIRIL AL ALEXANDRIEI

Prof. dr. Laurențiu-Victor Chilibaru

SOME CHRISTOLOGICAL ELEMENTS FROM THE WORK OF THE SAINT CYRIL OF ALEXANDRIA

Abstract: St. Cyril of Alexandria is the founder of the Christological formula that defines the union between the divine nature and the human nature into the unique divine Hypostasis of the Son of God. This synthetic Christological formula was given the name of hypostatic union. With the help of this theological expression, St. Cyril of Alexandria successfully solved the Christological problem referring to the way in which the two natures could unite themselves and could coexist into the single hypostatic unity of the Word of God, without losing their integrity and specificity. Thus, St. Cyril of Alexandria protected the Church from heresy, which threatened to jeopardize the very foundation of the divine work of the salvation of mankind. Moreover, St. Cyril of Alexandria was the greatest defender of the title of “Theotokos”, given by the Church to the Virgin Mary, showing that if the Person who was born from the Virgin’s womb was the Son of God, then that one who gave birth to Him can only be the Mother of God, in its own and real sense. The Christology of St. Cyril of Alexandria combines with the teachings related to salvation, according to the patristic principle that says: “What was not assumed was not redeemed”. St. Cyril of Alexandria is considered in a way the president of all the seven Ecumenical Councils of the Church, because the dogmatic definitions established during those ecclesiastical meetings are all based on St. Cyril’s theological work, which is totally in agreement with the entire doctrine of the Church.

Keywords: Christology, hypostatic union, divine nature, human nature, Son of God, being, person, Mother of God, Soteriology, dogma, Church, theology, doctrine, Ecumenical Councils, heresy, school of theology, biblical exegesis, theological language.

1. Introducere

Scopul întrupării Fiului lui Dumnezeu este mântuirea omului sau răscum-părarea lui din robia păcatului, precum și înfierea persoanelor umane de către Dumnezeu Tatăl în Duhul Sfânt. Dar pentru ca mântuirea să aibă loc, umanitatea trebuia să conștientizeze întâi de toate propria sa valoare și propria sa demni-tate, conferite de Dumnezeu prin însuși actul creației. Luând firea omului, Domnul Iisus Hristos a venit în apropiere maximă de om, pe care l-a zidit după Chipul Său, și a descoperit în acest fel destinul sacru al omului. Întrucât, prin întrupare, Fiul lui Dumnezeu Se face de bunăvoie Persoană a naturii umane, El garantează, în consecință, valoarea maximă și veșnicia ființelor omenești create¹. Gândul unirii omului cu o persoană în care are unitatea cu toți a fost întipărit în mintea sa dintotdeauna. Creatorul omului după Chipul și asemănarea Sa nu putea să dorească nicidecum altceva. Astfel, Hristos devine factorul de coeziune, de unitate intimă a tuturor, prin faptul că, în Ipostasul Său, voința divină de unificare cu oamenii se întâlnește cu setea omenească primordială de unire cu toți².

Dumnezeu l-a creat pe om, ca omul să se îndumnezeiască³, dar această posibilitate a devenit activă de îndată ce Dumnezeu L-a făcut pe Fiul Său om. Actualizarea potențelor naturii umane s-a putut realiza în urma recreării ace-steia, a unificării acesteia de către Fiul lui Dumnezeu, prin încadrarea firii umane în Ipostasul Său la momentul înomenirii. Recrearea aceasta a omului s-a datorat prezenței păcatului strămoșesc în ființa sa. Părinții Bisericii și-au pus întrebarea dacă ar mai fi fost nevoie de întruparea divinității, în cazul în care omul nu ar fi căzut în păcat. Evident, un răspuns clar nu poate fi dat, însă, pentru eventualitatea unui răspuns negativ, atunci omul ar fi progresat în unire cu Fiul lui Dumnezeu atât de mult, încât a doua Persoană a Sfintei Treimi ar fi devenit purtătoarea umanității, centrul ei unitar fundamental.

2. Disputa exegezei scripturistice dintre școlile teologice din Antiohia și Alexandria

Școala antiohiană interpretează Sfânta Scriptură din punct de vedere gramatical, istorico-literal, punând toată greutatea exegetică pe sensul strict propriu al cuvintelor din textul revelat. De aceea, analiza biblică avea un pronunțat caracter rațional. Sub influența filosofiei lui Aristotel, reprezentanții școlii antiohiene nu făceau deosebire între noțiunile de „ființă” și „ipostas”, deoarece le considerau sinonime, desemnând, în funcție de context, atât elementul

¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (E.I.B.M.B.O.R.), București, 1997, Ediție electronică, Apologeticum, 2006, pp. 18-19.

² *Ibidem*, p. 22.

³ Sfântul Atanasie cel Mare, *Cuvântul întâi împotriva arienilor*, XXXIX, în *Scrieri*, partea întâi, col. „Părinți și scriitori bisericești” (P.S.B.), vol. 15, E.I.B.M.B.O.R., București, 1987, p. 202.

comun, cât și cel particular al oricărui lucru. Din această cauză, făcând referire la unirea firii divine cu firea umană în ipostasul Cuvântului, teologii antiohieni au accentuat atât de mult deosebirea celor două firi, încât au ajuns la separarea lor în două ipostasuri distincte⁴.

În opoziție cu acest model exegetic, **școala alexandrină** folosea pentru interpretarea Sfintei Scripturi în special metoda alegorică, punând accentul pe sensul simbolic sau duhovnicesc al textului biblic. Astfel, alexandrinii au dat și ei dovadă de un exces de zel în gestionarea raportului dintre dumnezeire și umanitate în cazul unirii Fiului lui Dumnezeu cu omenirea la momentul întrupării. Deși socoteau că unirea firilor s-a produs în mod real, fizic, ei au pus un accent mai mare pe dumnezeire, care avea un rol dominant în unitatea ipostatică a Cuvântului divin, în timp ce umanitatea se situa pe un plan secund, urmând imediat dumnezeirii⁵. De la acest tip de abordare tendențioasă, până la ivirea conceptului monofizit ulterior al absorbirii integrale a firii umane în firea dumnezeiască nu mai era decât un pas, pe care alexandrinii, în epoca post-chiriliană, l-au făcut fără rezerve, din nevoia de a combate doctrina antiohiană care ezita să unească firile de teama amestecului dumnezeirii cu pătimirea. Deci, pentru a feri umanitatea Cuvântului de erori sau de patimi, alexandrinii au soluționat conflictul într-un mod radical, ajungând la jumătatea secolului al V-lea să susțină teza anulării existențiale a firii umane din Ipostasul Cuvântului, prin absorbirea ei totală de către firea Sa dumnezeiască⁶.

Între aceste două poziții extreme, **doctrina Sfântului Chiril** a avut rolul de a imprima un echilibru în efortul diferiților propagatori de curente religioase de a comenta și interpreta textul Sfintei Scripturi. El a adus teologia creștină pe făgașul ei firesc al înțelegerii și însușirii mesajului hristic transmis în Evanghelii. Astfel, Sfântul Chiril a pus capăt discuțiilor ariene prin cele două opere despre Sfânta Treime și, ca urmare a provocărilor doctrinare lansate de Nestorie, a adâncit problemele hristologice, îndeobște cele privitoare la modul unirii celor două firi ale Mântuitorului la momentul întrupării Sale. Punctul culminant al studiului hristologic l-a constituit elaborarea definiției dogmatice din cadrul Sinodului al III-lea ecumenic de la Efes, din 431. Prin geniul său speculativ incontestabil, Sfântul Chiril a creat și a lăsat o doctrină care a devenit oficială și normativă pentru întreg spațiul creștin. În susținerea adevărurilor

⁴ Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, E.I.B.M.B.O.R., București, 1988, pp. 70-72. Pe fondul disputelor dintre reprezentanții școlilor antiohiană și alexandrină cu privire la modul diferit de înțelegere a noțiunilor de „ființă” și „ipostas”, Sfântul Chiril al Alexandriei și-a alcătuit opera sa hristologică, pornind de la identitatea existentă între persoana Logosului și persoana lui Iisus Hristos, așa cum se menționează în: Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *Patrologie*, Vol. II, Ed. Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009, pp. 71-72.

⁵ Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, pp. 68-69.

⁶ Preot Prof. Dr. Ioan Rămurean, preot prof. dr. Milan Șesan, preot prof. dr. Teodor Bodogae, *Istoria bisericească universală*, vol. I (1-1054), ediția a III-a revăzută și completată, E.I.B.M.B.O.R., București, 1987, pp. 351-352.

teologice, el a citat frecvent și sistematic din scrierile Sfinților Părinți, în special din lucrările Sfântului Atanasie cel Mare, condamnând, prin anatematisme, diferitele păreri eterodoxe ale adversarilor săi. De asemenea, Sfântul Chiril era la curent cu întreaga cultură și filozofie greacă la care a recurs pentru a evidenția neprețuita valoare a învățăturilor creștine. În masivul tratat apologetic *Contra lui Iulian*, el a constatat că neoplatonicii se foloseau de dogma trinitară creștină, fiind citați autori greci precum Plotin, Porfiriu, Hermes, Trismegistos⁷.

3. Hristologia chiriliană – calea de mijloc între diferite extreme ereziarhe

„*Hristologia e marele capitol teologic și bisericesc care a conferit Sfântului Chiril autoritatea și prestigiul de care el s-a bucurat și se bucură de-a lungul veacurilor*”. Tema hristologică derivă din problema trinitară sau mai precis din afirmația arienilor că Iisus Hristos a fost nu Dumnezeu, ci om. Nestorie și adepții lui nu s-au putut detașa de această înțelegere neconformă cu adevărul biblic și au văzut în continuare în Iisus Hristos un simplu om. Totuși, spre deosebire de arieni, ei au încuviințat accețiunea că Fiul este în adevăr Dumnezeu născut din veci din ființa Tatălui, însă au făcut precizarea că El nu este Unul și Același cu omul Iisus Hristos. Din acest motiv, Nestorie a afirmat că Fecioara Maria era o născătoare de om sau de Hristos, nu o Născătoare de Dumnezeu. De aici și afirmația că „*în Iisus Hristos erau doi fii: unul trupesc, al Mariei și altul dumnezeiesc, pe care Tatăl l-a trimis mai târziu, în omul Iisus*”, idee preluată de Nestorie din opera lui Diodor de Tars⁸.

Scindarea Persoanei Logosului divin întrupat în două entități distincte – a Fiului lui Dumnezeu și a omului Iisus Hristos – avea consecințe drastice în ceea ce privește valoarea soteriologică a întrupării. Dacă ar exista această separație între firea divină și cea umană, iar Fiul lui Dumnezeu S-ar sălășlui în omul Iisus – fiul Mariei – ca într-o casă sau ca într-un templu, mântuirea ar fi fost opera omului, și nu a lui Dumnezeu. Apoi, dacă numitorul comun între dumnezeire și umanitate ar fi asigurat de imaginarea unei a treia persoane, exterioare atât lui Dumnezeu-Logosul, cât și omului-Iisus, numită persoană de unire, reprezentând puntea de legătură – sun|feia –, care realizează conjuncția prin demnitate sau autoritate a celor două firi, atunci mântuirea ar fi fost de asemenea compromisă⁹.

Sfântul Chiril era obligat să răspundă cu mult tact și cu multă iscusință teologică provocărilor ridicate de noua erezie dioprosopistă a lui Nestorie. Înaintea disputelor cu arhiepiscopul de Constantinopol, Sfântul Chiril „*susține, ca și ceilalți, că sălășluirea Fiului lui Dumnezeu în trupul Fiului Mariei*

⁷ Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, p. 323.

⁸ Pr. Nicolae Chifăr, *Istoria creștinismului*, vol. II, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 2000, pp. 78-79, 89.

⁹ Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, p. 328.

era singura relație între Dumnezeu și om în Hristos”. El a adoptat, în primele sale lucrări, termenii de «templu» și «sălaș», cu privire la sălășluirea Logosului în trup, din teologia Sfântului Atanasie. În consecință, hristologia chiriliană, fundamentată pe principiile anastasiene, era una de tipul Logos-Sarx¹⁰.

3.1. Raportul veșnic al Fiului cu Tatăl

Teologia Sfântului Chiril este una fundamental trinitară. Astfel, Fiul este coetern și deoființă cu Tatăl, născut din ființa Tatălui și având deplina unitate de esență cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. El subzistă într-un ipostas distinct de Tatăl, are ca proprietate necomunicabilă nașterea veșnică din Tatăl și este unit în mod neamestecat și neconfundat cu ipostasul Tatălui. Încă dinaintea controversei hristologice cu Nestorie, gândirea chiriliană utiliza deja conceptul de unitate de ființă a Fiului cu umanitatea, prin întrupare El devenind unicul Mijlocitor între Dumnezeu și oameni. În consecință, din postura de ipostas al firii umane, Fiul ne face, prin Sine, părtași la dumnezeire. Iată cum a prezentat Sfântul Chiril raportul ființial dintre Dumnezeu-Tatăl și Dumnezeu-Fiul:

„Fiul este deoființă cu Tatăl, căci este cu adevărat din El și este în El prin fire și ființial. Precum nu s-ar putea cugeta și spune cu adevărat și serios, nici în grad convenit, deoființă cu noi, dacă nu S-ar fi făcut om, așa nici n-ar fi provenit din Dumnezeu și n-ar fi în Dumnezeu, dacă n-ar fi legat cu El până în unitatea cu El prin rațiunile firii. Dar nici umanitatea n-ar fi părtașă de firea dumnezeiască, dacă nu s-ar fi îmbogățit cu aceasta prin mijlocirea Fiului, primind ca un mod așa zicând natural legătura (cu El).” Sfântul Chiril al Alexandriei a evidențiat deosebirea dintre Ipostasul Tatălui și Ipostasul Fiului, prin modul propriu în care posedă ființa dumnezeiască (Unul prin nenaștere, iar Celălalt, prin naștere: *„Tatăl este Tată, și nu Fiu, pentru că a născut. Iar Fiul este Fiu, și nu Tată, pentru că S-a născut. (...) Tatăl e arătat în mod unic și cu adevărat cugetând că naște. Iar Fiul în mod unic și cu adevărat cugetat ca născut. E propriu fiecăruia ceea ce este numai al Lui.”*¹¹

Atributele unice de „nenăscut” și de „născut”, proprii Tatălui și Fiului, sunt cu neputință de înțeles pentru mintea omenească. Ele fac referire la modul distinct și incognoscibil în care Cele două Persoane divine împărtășesc natura dumnezeiască unică și indivizibilă: *„Dacă lui Dumnezeu Tatăl îi este propriu*

¹⁰ Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, p. 328; G. Joussard, *Saint Cyrille d'Alexandrie et le Schéma de l'incarnation du Verbe-chair*, în „Recherches de Sciences religieuses”, tom. 44, Paris, 1956, p. 236, Berthold Altaner, *Précis de Patrologie*, adapté par H. Chirat, Paris, 1961, p. 412, Johannes Quasten, *Initiation aux Pères de l'Eglise*, traducere în limba franceză de J. Laporte, vol. III, Paris, 1957, p. 201, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *Doctrina hristologică a Sfântului Chiril al Alexandriei în lumina tendințelor actuale de apropiere dintre Biserica Ortodoxă și Vechile Biserici Orientale. Teză de doctorat*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1972, p. 19, n. 1.

¹¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, Cuvântul I, în *Scrieri partea a III-a*, P.S.B., vol. 40, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1994, pp. 34, 46.

numele și faptul de Tată pentru că a născut, iar Fiului, cel de Fiu, pentru că S-a născut, și, spunând adevărul, prefacerea celor indicate nu poate fi admisă între ele, căci Tatăl va fi pururea Tată, neschimbându-se în Fiu, dar și Fiul Fiu, nestrămutându-se în Tată, propriu Tatălui fiind nenașterea, odată ce propriu Fiului este nașterea.” Sfântul Chiril a arătat că Tatăl este principiul sau cauza dumnezeirii. El este nenăscut deoarece nu își are cauza propriei existențe de la altcineva. Iar Fiul provine veșnic, prin naștere, din Tatăl, existând veșnic în ființa Tatălui, ca unicul născut al Tatălui: „Nu pentru că e Tată, de aceea e și numai decât nenăscut, ci pentru că nu S-a născut de către cineva. Dar întrucât este în mod nenăscut, având din El și în El în mod născut pe Fiul propriu, pentru aceasta se numește și Tată.”¹²

Sfântul Chiril al Alexandriei făcea distincția clară între noțiunile de ființă și de ipostas: „Ființa este indicarea unei realități comune. Iar termenul de ipostas indică și spune cele ce se află sub această realitate comună.”¹³ Pentru autorul alexandrin, ființa divină reprezintă „însușirile comune ale întregii dumnezeiri”, adică, „cele ce aparțin prin fire ființei supreme”, iar numele Persoanelor Sfinte Treimi – Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt – indică „ipostasurile deosebite” în care subzistă „ființa identică” a dumnezeirii. Expresia «Sfânta Treime» nu face referire la ceea ce constituie „în mod indistinct” firea divină întregă, ci „dă fiecărei existențe gândite numele care I se cuvine”, prezentând „ca ipostasuri deosebite cele unite în mod ființial”. Deși este născut din Tatăl, Fiul nu se află pe aceeași treaptă ontologică cu lumea creată în timp, nefiind deloc inferior Tatălui, ci „deodată și coetern și egal în toate cu Acela, lipsit doar de faptul de-a naște”. Iar Duhul Sfânt este Cel „ce se revarsă prin fire din Dumnezeu Tatăl”. În acest fel, se păstrează „proprietatea celor trei ipostasuri clară și neconfundată în existențe proprii”, însă atribuite „totuși firii celei una și de o ființă.”¹⁴

Sfântul Chiril al Alexandriei a pus accentul pe neschimbabilitatea Logosului, precizând că El „nu cunoaște schimbare (...), deoarece natura lui Dumnezeu este fixată în bunurile Sale proprii, și statornicia ei în cele ce sunt e neclintită”¹⁵. Natura divină este transcendentă, păstrându-și această proprietate și în unirea cu natura omenească. Prin acest argument al transcendenței și neschimbabilității naturii dumnezeiești, Sfântul Chiril a respins criticile adversarilor săi care îl acuzau de *teopashism*, curent religios care susținea că Iisus Hristos în calitate de Dumnezeu a suportat patimile și răstignirea de pe cruce, pentru

¹² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, Cuvântul II, pp. 49-50.

¹³ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, Cuvântul I, p. 37.

¹⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, Cuvântul II, pp. 52-53.

¹⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 683 B; cf. col. 684 A, 694 C, apud Drd. Lucian Turcescu, *Hristologia Sfântului Chiril al Alexandriei*, în „Studii Teologice”, seria a II-a, Anul XLVI (1994), nr. 4-6, iulie-decembrie, pp. 49-70, articol care se găsește pe site-ul: http://ortodoxie.trei.ro/istoric/teologia_patristica_bor/6c_hristologia_sfantului_chiril_al_alexandriei.html, Accesat la 25 aprilie 2019.

mântuirea oamenilor. Dar firea divină prin caracterul ei imuabil nu poate deveni pătimitoare: „Dumnezeirea nu va fi vreodată expusă pierderii stabilității proprii sub [impulsul] încercărilor (ton pathon)”¹⁶.

3.2. Întruparea Fiului lui Dumnezeu

Ideea mijlocirii Fiului înaintea lui Dumnezeu-Tatăl pentru mântuirea oamenilor este relevantă în primul rând prin actul întrupării, când Logosul își încadrează în ipostasul său unic și etern, firea omenească, într-o unitate indisolubilă cu firea Sa dumnezeiască, pe care o posedă prin actul nașterii din Tatăl. Sfântul Chiril vedea în mijlocirea lui Moise o prefigurare a mijlocirii lui Hristos, căci, în timp ce proorocul este doar un slujitor al legii, „Hristos însă este Stăpânul legii și al proorocilor. El legiuiește cele ce le voiește, și a fost Mijlocitor în înțelesul că în El s-au întâlnit și s-au adunat într-o unitate Dumnezeirea și omenitatea. Căci prin Hristos se înțeleg acestea amândouă deodată.”¹⁷

În privința întrupării, Sfântul Chiril considera că aceasta reprezintă cel mai înalt grad de transmitere a perfecțiunilor dumnezeiești în afara ființei divine; este suprema teofanie, căci Dumnezeu Se arată în trup¹⁸. Sfântul Părinte a accentuat desăvârșirea, caracterul de taină și universalitatea actului întrupării spunând: „S-a întrupat în om Cuvântul cel unul născut al lui Dumnezeu, dar nu a încetat să fie Dumnezeu. Felul și chipul iconomiei (planul lui Dumnezeu) celei cu trupul este minunat și mai presus de minte. Și taina aceasta, mare cu adevărat și sfințită, nu este de curând apărută, nu este nouă și nu a fost născocită dintr-o părere iscoditoare, ci taina aceasta este foarte veche și înainte de întemeierea lumii și se află în Dumnezeu după preștiința Sa, ceea ce putem noi să vedem prin Scriptura cea insuflată de Dumnezeu”¹⁹.

Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om asemenea nouă, în afară de păcat, cu scopul de a Se descoperi lumii în mod direct, ca lumea să-L poată cunoaște prin simțuri ca realitate vie și personală, iar apoi să Îl urmeze: „A venit în lume, deși era prezent în ea, prin modul întrupării, «Căci s-a arătat pe pământ și cu oamenii a petrecut» (Baruh 3, 38), se înțelege cu trupul, făcând prin aceasta mai arătată și mai îngroșată prezența Lui în lume; și Cel odinioară cuprins cu înțelegerea Se face văzut și cu ochii trupului, în felul acesta, făcându-și prezența

¹⁶ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 683 E; cf. col. 684 CD, apud http://ortodoxie.trei.ro/istoric/teologia_patristica_bor/6c_hristologia_sfantului_chiril_al_alexandriei.html, Accesat la 25 aprilie 2019.

¹⁷ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în duh și adevăr*, Cartea a doua, în *Scrieri partea întâia*, P.S.B., vol. 38, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1991, p. 61.

¹⁸ Giulio Basetti-Sani, *Il primato di Cristo in San Cirillo*, în „Kyriliana”, pp. 163, 180-182, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 20, n. 15-16.

¹⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Zece cărți împotriva lui Iulian Apostatul*, Traducere din limba greacă de dr. Constantin Daniel, revăzută de Î.P.S. Nicolae Corneanu, Ed. Anastasia, București, 2000, p. 436.

mai îngroșată, ne-a dăruit cunoașterea simțită a lui Dumnezeu, făcându-Se cunoscut prin minuni și prin lucrarea unor fapte mari”²⁰.

Motivația și scopul întrupării se fundamentează pe iubirea absolută a lui Dumnezeu pentru om. Căci, din iubire, Fiul lui Dumnezeu vine în maximă apropiere de om și restaurează firea căzută a omului, pe care și-o asumă prin întrupare. Întreaga Sa activitate desfășurată în lumea creată reprezintă misiunea divinității de eliberare a ființei umane din robia păcatului și a morții, reaşezându-o astfel pe făgașul firesc al urcușului continuu spre deplina comuniune cu Sine. Ideea jertfei lui Hristos din iubire față de om cu scopul mântuirii omului este prezentă în opera chiriliană: „*Dar acum Mielul adevărat, zugrăvit odinioară prin ghicituri, victima nepătată, Se aduce ca o jertfă pentru toți, ca să șteargă păcatul lumii, ca să surpe pe dezorganizatorul lumii întregi, murind pentru toți ca să desființeze moartea, ca să dezlege blestemul nostru, ca să înceteze în sfârșit sentința: «Pământ ești și în pământ vei merge» (n. n., Facere 3, 19), ca să arate pe al doilea Adam, venit nu din pământ, ci din cer, și să Se facă firii omului: început a tot binele, dezlegare a stricăciunii, pricinuitoarea vieții veșnice, temelia refacerii după Dumnezeu, începutul dreptei credințe și dreptăți, cale spre Împărăția cerurilor.*”²¹ De aceea, Sfântul Chiril a evidențiat că întruparea nu putea fi decât acțiunea divinității, care nu este supusă niciunei condiționări sau constrângeri exterioare. Ea vine în întâmpinarea dezideratului naturii umane de restabilire a unirii cu Dumnezeu, Care, izvor al vieții celei adevărate fiind, poate birui și absolvi umanitatea de stricăciunea în care a decăzut și o poate transforma într-o natură vie²². Prin întrupare, Fiul lui Dumnezeu își alcătuieste, din pântecul Fecioarei Maria, o fire umană fără de păcat, pe care o încorporează în Ipostasul Său, unindu-o, fără amestecare sau confundare, cu dumnezeirea Sa. Iar Duhul Sfânt penetrează această fire umană a Fiului și o desăvârșește. De aceea se spune: „*Căci întru El locuiește, trupește, toată plinătatea Dumnezeirii*” (Coloseni 2, 9). Nicio ființă din rândul creaturilor nu ar avea puterea să săvârșească aceasta, ci numai Dumnezeu.

Sfântul Chiril a elaborat o hristologie în strânsă legătură cu *soteriologia*. Temele predominante ale învățaturii sale hristice erau mântuirea, răscumpărarea, restaurarea și reorientarea omului către Dumnezeu, abordate în contextul discursului despre întrupare.

Problema cea mai stringentă a hristologiei Sfântului Chiril, cu privire la actul întrupării, care a apărut în urma disputei nestoriene, a reprezentat-o evident modul unirii firilor divină și umană în Persoana Fiului lui Dumnezeu. În timp ce Nestorie susținea că Dumnezeirea nu putea avea contact cu

²⁰ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Cartea I, IX, în *Scrisori partea a patra*, P.S.B., vol. 41, Traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 2000, ediția electronică, Apologeticum, 2005, pp. 66-67.

²¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Cartea a doua, p. 94.

²² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Cartea a patra, III, p. 297.

umanitatea coruptă fără riscul de a Se întina, propunând ca soluție de compromis asocierea morală dintre Logosul divin și omul Iisus Hristos, Sfântul Chiril a afirmat, pe fundamentul Sfintei Scripturi și al teologiei Părinților anteriori lui, că Fiul lui Dumnezeu și omul Iisus născut din Fecioara Maria au aceeași identitate. Un subiect de mare controversă făcea referire la **tabloul chenotic** descris de Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Filipeni: „*Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, Ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce. Pentru aceea, și Dumnezeu L-a preainălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt. Și să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl*” (2, 6-10). Încercând să lămurească aceste versete, Nestorie a dezvoltat o teorie a persoanei de unire, pe care a înfățișat-o într-un mod confuz și complicat. Pentru Nestorie, expresia „chipul robului” nu viza nici Logosul, nici omul, ci închipuia o persoană diferită, aparentă, care constituia legătura dintre celelalte două. În cazul Sfântului Chiril, explicația dată versetelor de mai sus era aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a golit de slava Sa dumnezeiască în momentul întrupării, pentru a-Și asuma firea omenească, cu toate pătimirile ei, în afară de păcat, făcându-Se, prin această golire, accesibil percepției umane și recognoscibil de către oameni ca Dumnezeu adevărat și om adevărat.

Cu toate acestea, deșertarea nu afectează sub nici un chip slava absolută a dumnezeirii, căci Logosul rămânând ceea ce era, devine ceea ce nu era, dar nu în sensul unei schimbări, care n-ar avea compatibilitate cu natura divină²³. Logosul Își creează o fire umană din trupul Fecioarei Maria și o atașează firii Sale dumnezeiești, unindu-le pe amândouă într-o legătură atât de strânsă, încât s-ar putea afirma că este născut astfel din veșnicie de către Tatăl. Potrivit Sfântului Chiril, prin cheneză Cuvântul urmărește „*să se adapteze limitelor omenești și în același timp să păstreze neatinsă sublimitatea demnității dumnezeiești care îi aparținea prin esență la fel ca și Tatălui*”. De aici și concluzia că „*în Hristos se găsește acest straniu paradox: Stăpânia în chipul robului, mărirea dumnezeiască în micimea omenească. (...) Iar micimea înălțată pe culmi. Căci Unul Născut a devenit om, nu pentru a rămâne pentru totdeauna în adâncul deșertării, ci pentru ca acceptându-l cu toate consecințele să se facă recunoscut chiar în această situație ca Dumnezeu prin fire, cum și era,*

²³ Cf. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Epistola 16*, P.G., vol. 91, col. 577, apud Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, p. 33: „Prin minuni Se arată rămânând în chip neschimbat ceea ce era, iar prin pătimiri Se arată păstrând în chip neschimbat ceea ce S-a făcut. Și prin amândouă, minuni și pătimiri, ne-a dăruit desființarea păcatului și harul îndumnezeirii.”

spre a cinsti în sine firea omenească, dându-i partea vrednicilor sfinte și dumnezeiești.”²⁴

Comentând concepția despre chenoză a Sfântului Chiril, părintele Dumitru Stăniloae precizează că actul golirii «nu se referă la umanitatea asumată de Fiul lui Dumnezeu, ci la Fiul lui Dumnezeu însuși». Astfel, golirea constituie «un argument pentru unirea celor două firi într-o persoană, sau pentru asumarea firii omenești în Însuși ipostasul Său dumnezeiesc». Dacă în Hristos ar fi fost două persoane, una divină și una umană, atunci chenoza nu ar fi avut loc, iar Fiul lui Dumnezeu ar fi rămas într-o relație exterioară cu omul. De asemenea, nici firea umană nu s-a putut goli, fiind asumată în Ipostasul Logosului. «Numai Dumnezeu-Cuvântul S-a smerit prin întrupare», devenind astfel ipostasul firii omenești²⁵. Conform postulatului patristic, Dumnezeirea nu putea asuma pătimirile omului, „ci Persoana acestei firi, întrucât a devenit și Persoana firii omenești”. Prin puterea Sa dumnezeiască, Iisus Hristos a suportat pătimirile omenești, «fără să treacă prin ele la păcat»²⁶.

Sfântul Chiril a explicat posibilitatea Fiului lui Dumnezeu de a rămâne, prin intermediul chenozei, Ipostasul veșnic al Tatălui, chiar asumând umanitatea noastră. Numai așa s-ar putea «cunoaște că El Însuși este cel ce lucrează cele smerite și suferă prin umanitatea Sa». Și doar în calitatea Sa de Fiu al lui Dumnezeu «ar fi putut birui pătimirile suportate, scoțând afecțele pătimitoare din firea noastră și îndumnezeind-o». Astfel, Sfântul Chiril a demonstrat anticipat invaliditatea tezelor protestante din secolul al XIX-lea referitoare la chenoză, teze care susțineau că Fiul lui Dumnezeu prin întrupare a renunțat, pe durata vieții Sale pământești, la atributele propriei divinități: atotputernicia, atotprezența, cunoștința și conștiința de Sine²⁷. Sfântul Chiril arată cum s-a produs sărăcirea Sa: „Prin aceea că fiind Dumnezeu cu firea Sa și Fiul lui Dumnezeu și Tatăl, S-a făcut om și S-a născut trupește din sămânța lui Adam, îmbrăcând măsura cuvenită unui serv, adică ceea ce este omenesc.” Totodată, El a rămas și Dumnezeu: „Căci Cel ce nu a socotit lucru vrednic de dispreț a Se face ca noi, în ce chip ar renunța la cele prin care s-ar putea cunoaște că S-a făcut pentru noi ca noi?”²⁸

Vorbind în continuare despre implicațiile întrupării, patriarhul alexandrin afirmă **identificarea Fiului lui Dumnezeu cu numele de Iisus Hristos**. Astfel,

²⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1301 C, col. 1320 CD, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, pp. 22-23, n. 28, 35.

²⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Apologia celor 12 capitole către episcopii orientali*, P.G., vol. 76, col. 29 ș. u.; Sfântul Chiril al Alexandriei, *Răspuns la combaterea Anat. 12 de către Andrei al Samosatei și Teodoret (la Anat. 11)*, apud Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, p. 32, n. 65.

²⁶ Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, p. 32.

²⁷ *Ibidem*, p. 33.

²⁸ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Răspuns la combaterea Anat. 12*, apud Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, p. 33, n. 66.

Același Care este născut din veci din Tatăl, în vremea de pe urmă S-a născut cu trupul din Fecioara Maria, a murit și a înviat²⁹. El nu a primit o nouă existență, devenind, prin nașterea în timp, un individ uman autonom, ci doar și-a însușit modul unei noi existențe – întruparea. Datorită acestei identități, preciza Sfântul Chiril, „nici Cuvântul lui Dumnezeu fără firea lui omenească și nici templul născut din femeie neunit cu Cuvântul, nu trebuie numiți Iisus Hristos. Căci numai pe Cuvântul născut din Dumnezeu unit cu umanitatea printr-o unire negrăită în împlinirea iconomiei îl înțelegem ca Hristos”³⁰.

Pentru a demonstra că Iisus Hristos și Logosul sunt una și aceeași Persoană, Sfântul Chiril a făcut trimitere la relatarea din Sfânta Scriptură a evenimentului despre Schimbarea la Față, unde Dumnezeu-Tatăl le descoperă Apostolilor, prin glasul Său, identitatea lui Iisus Hristos: „Acesta este Fiul meu cel iubit intru care am binevoit” (Matei 17, 5). Comentând acest pasaj, Sfântul Chiril a subliniat că Iisus Hristos este Însuși Fiul lui Dumnezeu: „El [Dumnezeu-Tatăl, n.n.] nu spune: în aceasta este Fiul meu, ca să nu fie conceput parțial, ca fiind o ființă inclusă în alta, ci ca Unul și același, conform iconomiei unirii”³¹. De aici rezultă că numele lui Iisus Hristos nu aparține „nici Cuvântului din Dumnezeu separat de natura umană, nici templului cel născut dintr-o femeie neunit cu Cuvântul. (...) Fiindcă prin Hristos se înțelege Cuvântul lui Dumnezeu unit cu natura umană printr-o inefabilă unire conformă iconomiei”³².

În legătură cu natura umană a lui **Iisus Hristos**, privit de această dată ca **Fiu al Omului**, Sfântul Chiril a avut de înfruntat și combătut cele două erezii: dochetismul și apolinarismul. Ambele negau, fie parțial, fie total, realitatea întrupării. Prin Anatematisme a XI-a și a XII-a, autorul patristic a enunțat că trupul aparține Fiului celui născut din Tatăl și drept urmare este de viață făcător, precum și faptul că în același trup El a pățimit răstignirea și moartea pe cruce, iar a treia zi a înviat cu trupul din morți³³. Concluzia ar fi aceea că *trupul Mântuitorului* nu e adus din cer, nu e nici fictiv sau aparent, ci pământesc, real, propriu iar nu adoptat³⁴. Totuși, și în cazul lui Iisus Hristos, natura

²⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 1237 B, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 23, n. 38.

³⁰ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, 1225 D, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 23, n. 43.

³¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 705 C, apud http://ortodoxie.trei.ro/istoric/teologia_patristica_bor/6c_hristologia_sfantului_chiril_al_alexandriei.html, Accesat la 25 aprilie 2019.

³² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 698 BC; cf. col. 713 CD, apud http://ortodoxie.trei.ro/istoric/teologia_patristica_bor/6c_hristologia_sfantului_chiril_al_alexandriei.html, Accesat la 25 aprilie 2019.

³³ ***, *Hotărârile Sfintelor Sinoade Ecumenice. Anatematisme Sfântului Chiril al Alexandriei*, Ed. Sfântul Nectarie, București, 2003, Ediție electronică, Apologeticum, 2005, p. 45.

³⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1312 A și 1305 A; Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 1252 A, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 24, n. 50.

umană are în componența ei atât trupul, cât și sufletul indisolubil unite. Sfântul Chiril a avut grijă să facă precizarea, constrâns de contextul disputelor apolinariste, că *sufletul Fiului Omului* este unul rațional³⁵, alcătuit alături de trupul Său o structură psiho-somatică desăvârșită sau o fire umană deplină. Ideea aceasta a plenitudinii celor două firi în unitatea ipostatică divino-umană a Logosului întrupat rezultă din următoarea formulare: „*După cum este desăvârșit în dumnezeirea Sa, tot așa este desăvârșit și în umanitatea Sa, constituind un singur Hristos Domn și Fiu, nu numai prin alăturarea dumnezeirii și trupului, ci printr-o legătură deasupra înțelegerii a două elemente complete*”³⁶.

3.3. Un singur Domn Iisus Hristos

Prin unire, cele două firi își păstrează intacte proprietățile, firea dumnezeiască veșnic intrinsecă Logosului nedizolvând firea omenească creată din Fecioara Maria, iar firea omenească neschimbând pe cea dumnezeiască. Pentru a combate teza nestoriană a despărțirii firilor în două ipostasuri distincte și autonome, Sfântul Chiril a susținut, în contrapondere, ideea de unitate a celor două firi în Hristos. Plecând de la expresiile antinomice ale simbolului de credință, „*om desăvârșit*” și „*Dumnezeu desăvârșit*”, adversarii lui Chiril și dascălii lui Nestorie, Diodor de Tars (†394) și Teodor de Mopsuestia (†428) ajungeau la concluzia a două firi separate, înțelese ca entități separate.

Sfântul Chiril sublinia că „*altceva este dumnezeirea și altceva umanitatea, luate fiecare din punctul de vedere al rațiunii intime; dar în Hristos ele s-au întâlnit fără amestec sau schimbare, într-o unitate ce miră și depășește mintea*”³⁷. Astfel, „*unirea celor două firi este naturală («Henosis physike»), și poate distinge firile numai cu mintea. După unirea lor nu trebuie să le mai separăm, lucrările lor respectă specificul fiecăreia, dar nu sunt doi, ci unul singur care lucrează*”³⁸. Așadar, chiar dacă în unire firile își păstrează specificitatea, după unire ele pot fi admise doar la nivel rațional, fără a mai fi însă deosebite una de cealaltă, pentru a evita diviziunea lor. „*Aceia care vreau cu orice preț să admită două firi, nu-și dau seama că ceea ce se distinge într-alt fel decât numai prin gândire, constituie în mod necesar două ființe ce se îndepărtează una de alta*”³⁹.

³⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scolie despre Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu, Fiul Tatălui*, P.G., vol. 75, col. 1413 C, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 25, n. 55.

³⁶ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scrisoarea 40 către Acaciu de Melitine*, P.G., vol. 75, col. 193 C, apud Pr. Ioan G. Coman, *Momente și aspecte ale Hristologiei precaldoniene și calcedoniene*, în „*Ortodoxia*”, Anul XVII (1965), nr. 1, p. 50.

³⁷ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1292 A, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 26, n. 63; cf. Pr. Prof. Ioan G. Coman, «*Și Cuvântul Trup S-a făcut*». *Hristologie și mariologie patristică*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1993, p. 112, n. 371.

³⁸ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Apologie pentru cele 12 capitole contra Episcopilor orientali*, P.G., vol. 76, col. 315-386, apud Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. III, p. 296.

³⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scrisoarea 40 către Acaciu de Melitine*, P.G., vol. 77, col. 193 C, apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Momente...*, p. 53.

Pentru a exprima modul unirii celor două firi, Sfântul Chiril a conceput o expresie care va intra în istorie drept formula cea mai elocventă a afirmării, deopotrivă, atât a distincției firilor, cât și a legăturii lor indisolubile prin întrupare. Această expresie este cea de **unire ipostatică**, având sensul de unirea reală, naturală, fizică, nu exterioară, relativă, aparentă, de tip nestorian. Anatematisme II-III fac referire la modul unirii ipostatice în contrast cu unirea după merit sau autoritate a lui Nestorie⁴⁰. Iar în epistola către Succensus, Chiril a lămurit semnificația acestei sintagme: „*Unind pe Logosul Tatălui cu Sfântul Trup înzestrat cu suflet rațional în chip inefabil și mai presus de minte, neamestecat, neschimbat, nemodificat, mărturisim un singur Hristos, Fiu și Domn, același Dumnezeu și om, nu altul și altul, ci unul și același.*”⁴¹ Ideea este reluată și în textul: „*nu e decât unul și același fie înainte fie după unirea adevărată cu trupul*”⁴², în continuarea observației că „*o dualitate de Fii*” nu poate fi admisă, „*ci un singur și același Dumnezeu prin fire*”⁴³. De aceea, Sfântul Chiril reproșa ereticilor că este necinstit „*să dividă în două pe unicul și adevăratul Fiu prin fire, făcut om și trup, refuzând unirea pentru a vorbi de alăturare*”⁴⁴. Punctul central al hristologiei chiriliene este sintetizat prin sintagma „*unire ipostatică*”. În viziunea autorului alexandrin, umanitatea lui Hristos Iisus este inefabil legată de firea Cuvântului, cu care formează în mod riguros o singură persoană. Iar concluzia acestui raționament este formulată prin teza: „*În Iisus Hristos nu e decât o singură fire a lui Dumnezeu Cuvântul, veșnică, dar care în timp a devenit întrupată (sesarcomene)*”⁴⁵.

Sfântul Chiril a conceput expresiile „*henosis physike*” sau „*kata physim*” (unire naturală sau după natură) și „*henosis kath' hypostasin*” (unire după ipostas), întrucât aveau capacitatea să exprime mult mai bine legătura dintre firea divină și cea umană în persoana Logosului, decât termenul „*synapheia*” (conjunție), propus de Nestorie. Acest lucru rezultă din următorul text al Sfântului Chiril: „*Mărturisind că Logosul, Cuvântul s-a unit cu trupul după ipostas (kath' hypostasin), adorăm un singur Fiu și Domn Iisus Hristos,*

⁴⁰ ***, *Hotărârile Sfințelor Sinoade...*, p. 43.

⁴¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scrisoarea 45 către Succensus*, P.G., vol. 77, col. 232 BC, apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Momente...*, p. 54.

⁴² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Cuvânt către împărătese (II)*, P.G., vol. 76, col. 1340 A, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 29, n. 87.

⁴³ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 1212 B, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 29, n. 86.

⁴⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1285 C, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 29, n. 85.

⁴⁵ Joseph Tixeront, *Histoire des dogmes dans l'antiquité chrétienne*, vol. III, Paris, 1912, p. 68, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 29, n. 88; cf. Pr. Prof. Ioan G. Coman, «*Și Cuvântul Trup S-a făcut*»..., p. 108, n. 357-358, în care ideea lui Tixeront este interpretată astfel: „Umanitatea luată de Logos neexistând înainte de întrupare, nu există în sine, nu era nici fire, nici ipostasă, nici persoană, așa cum era Logosul luat în sine. Unirea ipostatică nu a creat o ipostasă neexistentă înainte; ipostasa preexistentă și-a unit umanitatea”.

*nedespărțind pe om și pe Dumnezeu, nici unindu-i întreolaltă prin unitatea demnității și a autorității. (...) Nu înțelegem modul legăturii nici numai ca o coordonare. Nu ajunge aceasta spre unirea naturală (henosin physiken). Nici ca împărtășire relațională (kata methexin schetiken), precum fiind și noi lipiți de Domnul suntem un duh cu El. Mai bine renunțăm la numele de legătură (synapheia), neindicând destul unirea*⁷⁴⁶.

În ce privește izvorul expresiei „unire ipostatică”, folosite de Chiril, acesta pare a fi, potrivit unor teologi, primul tratat pseudo-atanasian contra lui Apolinarie⁴⁷.

Formula prin care Sfântul Chiril a definit actul unirii ipostatice este următoarea: *Mia physis tou Theou Logou Saserkomene*⁴⁸, pe care ar fi preluat-o, după toate probabilitățile, dintr-o lucrare apolinaristă pusă pe seama Sfântului Atanasie cel Mare⁴⁹. Deși formula era folosită în argumentația unei doctrine eterodoxe, datorită interpretării date de Sfântul Chiril ea a dobândit un înțeles perfect ortodox, cu toate obiecțiile de limbaj ridicate de unii teologi de mai târziu⁵⁰. Modul în care Sfântul Chiril vorbea de unirea ipostatică și de comunicarea însușirilor nu corespundea deloc terminologiei apolinariste. În hristologia lui Chiril, Logosul a împrumutat firea umană, în contrast cu doctrina lui Apolinarie care înțelegea că Logosul a participat la firea omenească, prin intermediul unui trup creat din cer. Iată cum exprima Sfântul Chiril noțiunea de întrupare: „*Trupul care a devenit al lui propriu, a suferit toate acestea și din această cauză se zice că însuși Cuvântul a suferit, căci cel Nepătimitor a fost în corp pătimitor*”⁵¹. De aceea, pentru a lămuri problema sursei de

⁴⁶ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Epistola Sinodală către Nestorie*, conținută în *Cyrolli ad Nestorium de excommunicatione*, P.G., vol. 77: 105-122, apud Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Definiția Dogmatică de la Calcedon*, în „Ortodoxia”, Anul III (1951), nr. 2-3, p. 323 ș.u.

⁴⁷ Jean Lebourlier, *Union, selon l'hypostase – ébauche de la formule dans le premier livre pseudo-athanasien – contre Apollinaire*, în „Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques”, Tom 44, Paris, 1960, p. 470, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 28, n. 81.

⁴⁸ Pr. prof. Ioan G. Coman, *Momente...*, p. 55; în opera chiriliană, celebra formulă apare în: *Scrisoarea 17 către Nestorie*, P.G., vol. 77, col. 116 C; *Contra blasfemiilor lui Nestorie*, P.G., vol. 76, col. 93 D; *Apologie pentru cele douăsprezece capitole contra Episcopilor orientali*, P.G., vol. 76, col. 340 C și 349 B; *Scrisoarea 40 către Acaciu de Melitine*, P.G., vol. 77, col. 102 D-193 AB; *Scrisoarea 44 către Evloghie*, P.G., vol. 77, col. 225 AD; *Scrisoarea 45 către Succensus*, P.G., vol. 77, col. 232 D; *Scrisoarea 46 către Succensus*, P.G., vol. 77, col. 240 AC, 241 BC; *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1292 D, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, pp. 29-30, n. 91.

⁴⁹ Sfântul Chiril, *Scrisoarea 44 către Evloghie*, P.G., vol. 77, col. 192 D-193 A, apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Momente...*, p. 55.

⁵⁰ Vezi argumentația din: H. M. Diepen, *Douze dialogués de christologie ancienne*, Roma, 1960, pp. 17-48, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 30, n. 94.

⁵¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scrisoarea 4 către Nestorie*, P.G., vol. 77, col. 48 A, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 31, n. 94; cf. Pr. Prof. Ioan G. Coman, «*Și Cuvântul Trup S-a făcut*»... p. 102: „Nu s-a născut întâi un om comun din Fecioară și pe urmă a coborât asupra lui Logosul, ci unindu-se cu trupul în însuși sânul (Sfintei Fecioare) se zice că s-a născut după trup, însușindu-și sau revendicând nașterea ca fiind a propriului Său trup. Astfel, zicem că El a pățimit

inspirație folosite de Chiril în alcătuirea controversatei formule de mai sus, s-ar putea da ca argument capacitatea de selecție a patriarhului alexandrin, care, din varietatea textelor aflate în circulație, a acceptat doar pe acelea care se încadrau în consensul general⁵².

Ortodoxia formulei de credință chiriliene a fost întărită și printr-o serie de precizări, care s-au impus în urma controverselor cu susținătorii ideilor lui Nestorie. Pe scurt, ele au în vedere, pe de o parte, implicațiile unirii ipostatice, iar pe de alta, dificultatea celor două grupări polemizante de a distinge între sensul acordat termenilor de „fire” și de „ipostas”. Aceste precizări urmăresc să ofere răspuns unor nelămuriri referitoare la expresia dogmatică „o singură fire întrupată”, care, în limbajul teologic chirilian, avea înțelesul de „o singură ipostază întrupată”. Potrivit patriarhului alexandrin, deși firea rezultată în urma unirii este una, prin cugetare se admit două firi, astfel că, e de la sine înțeles că Logosul nu a pățimit în firea Sa dumnezeiască, ci doar în trupul Său. În același timp, nu s-a produs nici un amestec și nicio confuzie între cele două firi, și nici nu s-ar putea vorbi de o micșorare a firii omenești, pentru că, prin unire, cele două firi au devenit una, într-un chip nedespărțit și neschimbat. În unica fire întrupată trebuie admisă atât deplinătatea dumnezeirii, cât și deplinătatea umanității; prin unire, amândouă își păstrează integritatea și specificitatea, fără a se anula sau despărți reciproc, încât nu se poate vorbi decât de existența unui singur Fiu⁵³. Acest lucru rezultă și din textul: „Odată recunoscută unirea, cele unite nu se mai separă unele de altele, ci e un singur Fiu, o singură fire a Lui, ca a Cuvântului întrupat”⁵⁴.

Din punct de vedere semantic, **terminologia tehnică folosită în hristologia alexandrină prezintă unele deosebiri față de cea utilizată în hristologia antiohiană**. Astfel, *„pentru antiohieni termenii fire și ipostas sunt sinonimi, definind esența concretă cu însușirile ei, și se opun termenului persoană, care înseamnă individul complet”. „Pentru Sfântul Chiril termenii fire, ipostas și persoană au în general același înțeles adică individul concret, persoana aparte. De aceea el vedea în cele două firi despre care vorbeau antiohienii două și a înviat, nu că Logosul lui Dumnezeu ar fi pățimit în propria Sa fire, fie lovituri, fie pătrunderi de cuie, fie alte răni. În adevăr, dumnezeirea este nepățimitoră pentru că este netrupească. Dar pentru că propriul său trup a suferit acestea, iarăși se zice că El a suferit pentru noi. Cel nepățimitor se afla într-un trup pățimitor”*.

⁵² Mitropolit Nicodim de Leningrad și Novgorod, *Sur le rapprochement entre la théologie chalcédonienne et la théologie non-chalcédonienne dans leur compréhension de la doctrine christologique patristique*, în „Messager de l'Exarchat du patriarcat russe en Europe occidentale”, Anul XVIII (1970), nr. 70-71, p. 139, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 31, n. 94.

⁵³ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scrisoarea 46 către Succensus*, P.G., vol. 77, col. 240 B-245 D, apud Prof. Nicolae Chițescu, *Formula o singură fire întrupată a Logosului lui Dumnezeu*, în „Ortodoxia”, Anul XVII (1965), nr. 3, p. 300 ș. u.

⁵⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scrisoarea 44 către Evloghie*, P.G., vol. 77, col. 225 D-228 A, apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Momente...*, p. 57.

*persoane separate*⁵⁵, în timp ce pentru nestorienii, sintagma „o singură fire întrupată” era privită în înțelesul strict propriu de natură unică. Luând în considerare aceste precizări, putem tâlcui expresia chiriliană într-un sens realmente ortodox, după formula: „o singură persoană a Cuvântului întrupat”. Astfel, „cele două firi sunt afirmate deopotrivă – cea dumnezeiasca explicit, cea omenească implicit, prin atributul de «întrupată»”⁵⁶.

O altă particularitate a hristologiei chiriliene este aceea de a fi fundamentat **principiile teoriei enipostazierii**, cu un veac înaintea definirii ei ca atare de către Leonțiu de Bizanț. *Raportul dintre conceptul de anipostază și cel de enipostază* este redat prin formula de mediere între teoria celor două firi subzistente în două persoane distincte și teza despre amestecarea și confundarea firilor prin unire. Termenul de anipostază făcea referire la firea umană neipostaziată a Logosului întrupat, în timp ce noțiunea de enipostază era aplicată tot firii omenești pe care Logosul a încadrat-o prin întrupare în ipostasul Său veșnic. Chiar dacă nu a folosit direct aceste cuvinte, Sfântul Chiril le-a avut în vedere, atunci când și-a conceput formula sa hristologică, așa cum reiese din textul următor: „Deci noi zicem că trupul a fost propriu Cuvântului și nicidecum al vreunui om, deosebit și separat, ca și cum Hristos și Fiul s-ar înțelege că este un altul în afară de el. Și după cum trupul nostru se zice că este propriu în chip deosebit fiecăruia dintre noi, tot altfel trebuie să înțelegem și în cazul lui Hristos care este unul”⁵⁷.

4.4. Consecințele unirii ipostatice

Cu privire la *consecințele unirii ipostatice*, ele au fost dezvoltate doar în mică măsură în scrierile Sfântului Chiril. Dintre acestea, **comunicarea însușirilor** a avut parte de o abordare generoasă. Realitatea comunicării însușirilor rezultă din raportul celor două firi cu ipostaza unică în care acestea sunt unite fizic. „*Scripturile Sfinte îl propovăduiesc când ca om în întregime, fără a menționa dumnezeirea Sa, potrivit iconomiei providențiale, când ca Dumnezeu, fără a zice nimic de umanitatea Sa. Ele nu greșesc aici privind legătura celor două elemente într-o unitate*”⁵⁸. În consecință, „*nu este decât un singur Fiul, Cuvântul, care s-a făcut om pentru noi, de asemenea totul este al lui, aș spune, cuvintele și faptele, cele ale dumnezeirii și cele ale umanității*”⁵⁹. În strânsă legătură cu problema comunicării însușirilor se află și cea a *voințelor și lucrărilor în Hristos*. În virtutea firii Sale omenești, Logosul posedă și o facultate

⁵⁵ Pr. Nicolae Chifăr, *op. cit.*, p. 102.

⁵⁶ Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 32.

⁵⁷ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Apologie pentru cele douăsprezece capitole contra Episcopilor orientali*, P.G., vol. 76, col. 372 D-373 A, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 33, n. 107.

⁵⁸ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1228 A, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 34, n. 117.

⁵⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1328 C, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 34, n. 118.

omenească de a voi și de a lucra, manifestând un acord deplin și permanent al voinței Sale umane, cu voința divină. Sfântul Chiril a fost învinuit de adepții nestorianismului că afirmă în mod eronat fuziunea dintre firea dumnezeiască și cea umană din persoana lui Hristos. Prin această fuziune firele își anulează trăsăturile lor caracteristice și formează un *tertium quid*, adică un element nou care este fundamental diferit de ceea ce constituie cele două firi. Totuși, Sfântul Chiril a arătat că unirea ipostatică nu afectează integritatea și specificitatea firilor, care își păstrează nealterate proprietățile. Ba mai mult, natura umană dobândește însușiri dumnezeiești, iar natura divină capătă atribute omenești. De aceea, Iisus Hristos, în calitate de Dumnezeu și om, experimentează suferința, slăbiciunea, foamea, setea, somnul, frica, dar în același timp are puterea de a face minuni, de suporta patimile și de a birui moartea⁶⁰.

Lipsa de păcat a Mântuitorului este menționată în opera chiriliană din perspectiva soteriologică, fiind o condiție a răscumpărării. „*El n-a săvârșit păcatul; în El firea omenească și-a câștigat o nevinovăție absolut ireproșabilă*”, arătând că Logosul și-a însușit întru totul firea omenească, în afară de păcat⁶¹. În consecință, El se caracterizează prin lipsa de eroare din sfera cunoașterii. Deși Iisus Hristos știe totul ca Înțelepciune a lui Dumnezeu, El nu cunoaște ceasul sfârșitului (Matei 24, 36), fapt explicabil prin faptul că, luând trup omenesc, Logosul și-a apropiat și slăbiciunile trupului⁶². În orice caz, nu se poate vorbi de un progres al Logosului, care e desăvârșit, ci numai de evoluția firii Sale omenești: „*Cuvântul în virtutea economiei a permis trupului care este al său de a urma legile firii acestuia. Căci este omenesc a propăși în viață și înțelepciune, a adăuga și har: într-un fel oarecare, inteligența în fiecare se dezvoltă în pas cu dimensiunile corpului*”⁶³. Totodată, Sfântul Chiril a afirmat că există o corespondență între impecabilitatea lui Iisus Hristos din câmpul voinței și a acțiunii și infailibilitatea Sa din sfera cunoașterii: „*Precum, deci, trupul, pentru că a devenit al Cuvântului care dă viață tuturor, înfrânge puterea morții și a stricăciunii, la fel cred că sufletul, devenit al Celui care nu știe să greșească, are de acum înainte cu tărie o așezare imuabilă în mod absolut în*

⁶⁰ Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *op. cit.*, p. 72.

⁶¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1325 CD și col. 1265 D, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 35, n. 122.

⁶² Sfântul Chiril al Alexandriei, *Tezaurul despre Sfânta cea de o ființă Treime*, cap. 22, P.G., vol. 75, col. 377 D, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 35, n. 125-126 și apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, «*Și Cuvântul Trup S-a făcut*»..., pp. 116-117, n. 397.

⁶³ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1332 AB, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 36, n. 129. Această idee a progresului firii omenești a Logosului apare și în alte locuri din opera chiriliană, ca de exemplu: *Tezaurul despre Sfânta cea de o ființă Treime*, cap. 28, P.G., vol. 75, col. 424 B-425 AB și *Contra blasfemiilor lui Nestorie*, III, 4, P.G., vol. 76, col. 153 BC, apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, «*Și Cuvântul Trup S-a făcut*»..., p. 117, n. 398-400.

bine”⁶⁴. Sfântul Chiril s-a bazat în convingerea sa pe faptul că în Iisus Hristos firea umană era unită în mod deplin cu Logosul sau cu firea Sa dumnezeiască, ceea ce o ferea de orice greșeală sau neputință.

Dacă, prin chenoză, Fiul lui Dumnezeu și-a asumat condiția naturii umane, ca urmare a întrupării Sale, reversul acestei acțiuni este **îndumnezeirea firii Sale omenești** împrimate. Astfel, Sfântul Chiril al Alexandriei a arătat că, împlinind opera de mântuire, prin patimi, moarte și Înviere, Iisus Hristos a conferit trupului Său calitatea de a fi de viață făcător. Confruntându-se cu problema referitoare la persoana care poate să sufere pătimirile și moartea de pe cruce, pentru a nu cădea în eroarea de a cugeta două persoane în Iisus Hristos, una corespunzătoare firii dumnezeiești nepătimitoare, și una corespunzătoare firii umane pătimitoare, Sfântul Chiril a avut tendința să atribuie actele de pătimire Logosului, fără a cădea însă în teopashism, după cum l-au acuzat unii adversari ai săi. În acest sens, patriarhul alexandrin a explicat: „Nu despărțit de trup, ci mai degrabă împreună cu el și prin el a primit slava stăpânirii Cel care a murit în virtutea legii trupului și a unei naturi asemenea nouă și care înviat. Pe de o parte, El a suferit experiența omenească a morții, pe de alta, ne-a arătat lucrarea dumnezeiască a Învierii”⁶⁵. Logosul suferă toate pătimirile în trupul asumat, evidențiind prin aceasta, în cel mai pregnant mod, comunicarea însușirilor⁶⁶. Nu Dumnezeu este Cel Care suferă supliciile și moartea, căci este nepătimitor prin fire, ci Dumnezeu-omul Iisus Hristos⁶⁷. Pătimirea Logosului în trupul Său propriu constituie garanția purificării, preaslăvirii și a scoaterii de sub legea stricăciunii a firii omenești asumate. „Deoarece Cuvântul de viață făcător al lui Dumnezeu S-a sălășluit în trup, l-a prefăcut pe acesta în binele propriu, adică în viață, și l-a arătat prin unirea negrăită, devenit prin adaos de viață făcător, precum este El însuși prin fire. De aceea trupul lui Hristos face vie pe cei ce se împărtășesc de El. Căci, când vine în cei muritori, alungă moartea și scoate stricăciunea, având în Sine puterea care desființează stricăciunea în mod desăvârșit”⁶⁸. Iar această regenerare,

⁶⁴ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 691 E, apud http://ortodoxie.trei.ro/istoric/teologia_patristica_bor/6c_hristologia_sfantului_chiril_al_alexandriei.html, Accesat la 25 aprilie 2019; vezi și, Prof. Nicolae Chițescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, Pr. Prof. Ioan Petreună, *Teologia dogmatică și simbolică. Manual pentru Institutele teologice*, vol. II, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1958, p. 595.

⁶⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Despre Întruparea Unuia-Născut*, P.G., vol. 75, col. 712 C-713 A, apud http://ortodoxie.trei.ro/istoric/teologia_patristica_bor/6c_hristologia_sfantului_chiril_al_alexandriei.html, Accesat la 25 aprilie 2019.

⁶⁶ Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Momente...*, p. 59.

⁶⁷ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Explicația celor douăsprezece capitole (Anatematisme)*, P.G., vol. 76, col. 312 D, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 36, n. 131.

⁶⁸ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Cartea a treia, II, pp. 279-280.

această restaurare a condiției umane la o stare superioară chiar celei originare este o adevărată îndumnezeire⁶⁹.

Datorită unirii de negrăit a firilor, **Cuvântului întrupat I Se cuvine o singură închinare**, fapt subliniat de Sfântul Chiril în textul Anatematismei a VIII-a⁷⁰. Adorarea nu presupune o separare a firilor care sunt unite în chip nedespărțit, ci afirmă unicitatea Celui adorat. În același timp, unind umanitatea cu dumnezeirea Logosului, este anulat riscul căderii în antropolatrie. „*Înainte unicului și adevăratului Fiu prin fire chiar dacă s-a făcut asemănător nouă și s-a întrupat, tot genunchiul să se plece. După mine cugetând și crezând așa, îndepărtăm și de pe pământ acuzația de a adora un om*”⁷¹.

O consecință de mare valoare a unirii ipostatice o reprezintă **titulatura** datorată **Sfintei Fecioare Maria de Născătoare de Dumnezeu**. Deloc întâmplător, prima anatematismă a Sfântului Chiril afirmă în mod hotărât theotokia Maicii Domnului⁷². Susținând, în opoziție cu această învățătură a Bisericii, că Sfânta Fecioară nu e Născătoare de Dumnezeu, se admite că Iisus Hristos cel născut din ea nu e Dumnezeu. De asemenea, afirmația că Fecioara Maria e Născătoare de om sau de Hristos, implică existența a doi domni. Numai acordându-i, după dreptate, calitatea de Născătoare de Dumnezeu, mărturisim existența unui Domn, Fiu și Hristos, Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit⁷³.

3.5. Rezumatul hristologiei chiriliene

Iată acum, pe scurt, câteva dintre **coordonatele hristologiei sale**⁷⁴: Unitatea inseparabilă a Cuvântului dumnezeiesc cu Trupul său omenesc este cea care garantează unitatea ipostatică deplină a Persoanei lui Iisus Hristos fără a produce vreo schimbare a firilor. Logosul și-a asumat trupul sau firea omenească din Fecioara Maria, nu din ființa Sa dumnezeiască proprie. Unirea celor două firi în ipostasul Logosului este atât de intimă și de reală, încât ar părea că întruparea ar fi avut loc din veșnicie, iar trupul ar fi fost luat de Logos din cer, nu din Fecioara Maria⁷⁵. Firea divină și firea umană sunt deplin unite în unicul ipostas al lui Iisus Hristos. Unirea celor două firi este deci o unire după ipostas sau ipostatică, adică personală, reală, naturală, fizică, adevărată. Prin unire,

⁶⁹ Hubert du Manoir de Juaye, *Dogme et spiritualité chez Saint Cyrille d'Alexandrie*, Paris, 1944, p. 323, apud ArhiAmandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 37, n. 136; o referire elocventă la trupul cel de viață făcător al Logosului apare în textul Anatematismelor a XI-a și a XII-a: *** , *Hotărârile Sfintelor Sinoade...*, p. 45.

⁷⁰ *** , *Hotărârile Sfintelor Sinoade...*, p. 44.

⁷¹ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Că Unul e Hristos*, P.G., vol. 75, col. 1349 BC, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 37, n. 139.

⁷² *** , *Hotărârile Sfintelor Sinoade...*, p. 43.

⁷³ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Apologie pentru cele douăsprezece capitole contra Episcopilor orientali*, P.G., vol. 76, col. 329 C, apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Momente...*, p. 62.

⁷⁴ Nicolae Chifăr, *op. cit.*, pp. 105-106.

⁷⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scolii despre Întruparea Unuia Născut*, cap. 34, P.G., vol. 75, col. 1406 A, apud Pr. Prof. Ioan G. Coman, *«Și Cuvântul Trup S-a făcut»...*, p. 105, n. 342.

nici dumnezeirea și nici umanitatea nu se amestecă, nu se modifică, nu se confundă și nici nu se contopesc una cu alta, ci își păstrează specificitatea: „Unind pe Logosul Tatălui cu Sfântul trup înzestrat cu suflet rațional, în chip negrăit și nepătruns cu mintea, neamestecat, neschimbat, nemodificat, mărturisim un singur Hristos, Fiu și Domn, același Dumnezeu și om, nu altul și altul, ci unul și același... după unire nu mai despărțim firile una de alta și nu împărțim în doi pe Cel unic și indivizibil, ci afirmăm că este un singur Fiu”⁷⁶. Unirea ipostatică menține nealterată deosebirea firilor. Dumnezeirea Cuvântului este cu adevărat desăvârșită, nesuferind nicio modificare după întrupare. Firea omenească a Logosului, pe care a luat-o din Fecioara Maria, este de asemenea desăvârșită, fiind alcătuită din trup și din suflet rațional. Totuși, unirea ipostatică nu constituie o simplă relație exterioară de adaptare a Logosului cu omul și nici nu este o preschimbare a unui element existențial în altul, deoarece nici divinitatea nu a devenit omenire și nici umanitatea nu s-a transformat în dumnezeire, în persoana Logosului, ci amândouă firile s-au menținut, și după unire, în substanța lor proprie. De asemenea, între Logos și om nu a avut loc nici o fuziune, care să genereze un *terium quid*, adică o fire care nu este nici dumnezeiască, nici omenească. În urma unirii ipostatice, firile își comunică una alteia însușirile proprii. Astfel, omenirea primește atribute dumnezeiești, iar divinitatea, însușiri omenești. Titlul de Născătoare de Dumnezeu acordat Fecioarei Maria nu arată că aceasta a dat naștere firii dumnezeiești, ci evidențiază faptul că Fecioara Maria L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu ca om, adică pe Logosul Care S-a unit cu firea omenească. Iar Iisus Hristos nu este numai un simplu om în care Logosul s-a coborât și a sălășluit ca într-un templu, ci este Însuși Fiul lui Dumnezeu Care a încadrat în Ipostasul Său dumnezeiesc unic și preexistent din Tatăl firea omenească pe care a unit-o, fără să o schimbe și fără să o anuleze din existență, chiar din clipa zămislirii în și din pântecul Fecioarei Maria, cu firea Sa dumnezeiască eternă. Logosul este Dumnezeu adevărat și om adevărat, fiind deoființă cu Tatăl, după dumnezeire, și deoființă cu Fecioara Maria, după omenitate⁷⁷. Iisus Hristos și Logosul nu sunt două entități distincte, nu sunt doi Fii ai Tatălui, ci sunt una și aceeași Persoană, potrivit formulei: „o singură fire întrupată a lui Dumnezeu-Logosul” sau „o singură ipostasă întrupată a Logosului” – m...a fŭsij toà Qeoà LÔgoj sesarkwmšnh⁷⁸. De aceea, persoanei divino-umane a Logosului I Se cuvine o singură închinare și o singură adorare. Iisus Hristos, în calitate de Dumnezeu adevărat și de om adevărat este mijlocitorul direct dintre Dumnezeu și om, întrucât participă prin toate actele Sale mântuitoare la natura omenească. Totuși,

⁷⁶ Sfântul Chiril Alexandrinul, *Scrisoarea XLV*, P.G., vol. 77, col. 232 BD, apud Pr. Nicolae Chifăr, *op. cit.*, p. 105.

⁷⁷ Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *op. cit.*, p. 72.

⁷⁸ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Scrisoarea 46*, P.G., vol. 77, col. 241 AC, apud Pr. Nicolae Chifăr, *op. cit.*, p. 106.

unirea ipostatică a firii dumnezeiești și a celei omenești în ipostasul unic al Logosului constituie o mare taină a învățaturii creștine, care nu poate fi înțeleasă și explicată de către mintea umană⁷⁹.

Concluzii

Dacă numele anumitor Sfinți Părinți sunt corelate cu unul sau altul dintre sinoadele ecumenice convocate în epoca lor, Sfântul Chiril le prezidează într-un fel pe toate, pentru că, deși limbajul său teologic nu a fost unul foarte precis, toate definițiile dogmatice elaborate în cele șapte întruniri ale Bisericii universale au la bază învățătura sa de credință. Opera teologică a Sfântului Chiril este în acord, într-o formă dezvoltată sau anticipată, cu întreaga doctrină a Bisericii. Iar spiritul său, regăsit în profunzimea dogmelor formulate, este cel al ortodoxiei întregi⁸⁰. Hristologia chiriliană se îmbină cu soteriologia, respectând principiul patristic: «*ce n-a fost luat, n-a fost mântuit*»⁸¹. În ciuda insuficiențelor sau redundanței terminologice, învățătura Sfântului Chiril nu se abate nicidecum de la adevăr, având un solid și deplin fundament ortodox.

Deși caracterul ortodox al doctrinei Sfântului Chiril nu a fost pus niciodată la îndoială, totuși, Biserica nu și-a însușit în totalitate limbajul teologic al patriarhului alexandrin. În primul rând, s-a evitat folosirea expresiei „*mia physis tou Theou logou sesarkomene*”. Apoi, s-a renunțat la expresia „*henosis physike*”, întrucât îi aparținea lui Apolinarie, care îi conferise un înțeles neacceptat de învățătura oficială a Bisericii. A doua expresie, având sensul de „unire naturală”, s-a păstrat numai la monofiziți, dar cu o conotație diferită de cea pe care i-o atribuiseră Sfântul Chiril, în contextul disputelor contra lui Nestorie⁸². Înțelesul acordat expresiei „unire naturală” de către Chiril Alexandrinul „*stă la mijloc între teza unirii prin relație a nestorianismului și cea a unirii într-o natură, proprie monofizitismului*”⁸³.

Sfântul Chiril a lămurit, prin opera sa hristologică, nu doar modul unirii firilor divină și umană în unicul ipostas al Cuvântului dumnezeiesc întrupat, dar și vrednicia Sfintei Fecioare Maria de a purta titlul de Născătoare de Dumnezeu, căci L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu unit cu firea umană⁸⁴. Pe fondul diferențelor de interpretare a Sfintei Scripturi dintre două mari tradiții

⁷⁹ Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *op. cit.*, p. 72-73.

⁸⁰ Adolf von Harnack, *Précis de l'Histoire des Dogmes*, traducere în limba franceză de Eugen Choisy, Paris, 1893, p. 227, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 56, n. 89.

⁸¹ Hubert du Manoir de Juaye, *op. cit.*, p. 261, apud Arhimandrit Timotei Traian Seviciu, *op. cit.*, p. 40, n. 148.

⁸² http://ortodoxie.trei.ro/istoric/teologia_patristica_bor/6c_hristologia_sfantului_chiril_al_alexandriei.html, Accesat la 25 aprilie 2019.

⁸³ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Definiția Dogmatică de la Calcedon*, p. 333.

⁸⁴ Preot Prof. Dr. Ioan Rămurean, preot prof. dr. Milan Șesan, preot prof. dr. Teodor Bodogae, *op. cit.*, pp. 344, 347.

teologice, al neînțelegerilor și rivalităților dintre două mari centre culturale și spirituale, dar și al unor ambiții și orgolii personale, s-a ajuns la promovarea unor doctrine străine de fondul comun și firesc al învățăturilor creștine⁸⁵. Aceste doctrine rătăcite au fost rodul incapacității rațiunii umane de a accepta faptul că divinitatea transcendentă poate fi încadrată într-o ființă omenească și poate experimenta ansamblul de trăiri și senzații psiho-somatice proprii naturii noastre. De asemenea, raționalizarea excesivă asupra adevărilor de credință, practică în special de filosofia greacă, obișnuită cu investigația speculativă și cu aranjarea tuturor aspectelor realității pe diferite categorii, a reprezentat o altă cauză a apariției ereziilor. Pe de altă parte, ca urmare a provocărilor lansate de promotorii acestor teorii contrare credinței lăuntrice, nerostite a creștinilor, Biserica a avut posibilitatea să se întărească, mobilizându-se exemplar pentru a întoarce armele rațiunii luminate de Duhul Sfânt împotriva născocirilor minții omenești mărginite. Prin întrunirea reprezentanților Bisericii s-a reușit elaborarea unor învățături clare, simple și precise, pentru contracararea erorilor doctrinare și pentru asigurarea unui climat favorabil desfășurării cultului și împlinirii dezideratului creștin de comuniune deplină și corectă a omului cu Dumnezeu, potrivit îndrumărilor evanghelice. Sfântul Chiril, grație geniului său, s-a numărat printre Părinții Bisericii care au contribuit la consolidarea tradiției ortodoxe. Principiile hristologiei lui se regăsesc, în mod implicit sau explicit, în dezvoltarea ulterioară a dogmelor creștine. De aceea, Sfântul Chiril reprezintă o autoritate supremă de control asupra științei teologice despre persoana și opera Domnului nostru Iisus Hristos⁸⁶, fapt care îi asigură patriarhului alexandrin un bine-meritat loc de frunte în istoria și spiritualitatea Bisericii universale.

⁸⁵ Louis Duchesne, *Histoire ancienne de L'Eglise*, tom III, Paris, 1910, pp. III, 323-325, apud Arhimandrit Timotei Traian Sevcicu, *op. cit.*, p. 11, n. 5.

⁸⁶ Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Problemele dogmatice ale Sinodului V ecumenic*, în „Studii Teologice”, seria II, Anul V (1933), nr. 5-6, p. 312.